

امام حسن سلام الله علیه:

۱. **لَا أَدَبَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ.**

آن را که خرد نیست ، ادب نیست.

بحار الانوار : ۶ / ۱۱۱ / ۷۸

امام حسن سلام الله علیه:

۲. **لَمَّا سَأَلَهُ أَبُوهُ عَنِ السُّخِّ : أَنْ تَرَى مَا فِي يَدَيْكَ شَرَفًا وَمَا أَنْفَقْتَ تَلْفًا.**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به پرسش پدرش از او درباره تنگ چشمی - : تنگ چشمی آن است که آنچه را داری مایه شرافت پنداری و آنچه را انفاق کنی ، تلف شده و بر باد رفته انگاری.

وسائل الشیعه : ۱۶ / ۵۳۹ / ۱.

امام حسن سلام الله علیه:

۳. **وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْجُبْنِ : الْجُرْأَةُ عَلَى الصَّدِيقِ ، وَالنُّكُورُ عَنِ الْعَدُوِّ.**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به این پرسش که : بزدلی چیست ؟ - : دلیری در برابر دوست و گریختن از برابر دشمن.

امام حسن سلام الله علیه:

۴. **لَمَّا سَأَلَهُ أَبُوهُ عَنِ تَفْسِيرِ الْجَهْلِ : سُرْعَةُ الْوُثُوبِ عَلَى الْفُرْصَةِ قَبْلَ الْإِسْتِمْكَانِ مِنْهَا ، وَالْإِمْتِنَاعُ عَنِ الْجَوَابِ.**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به پرسش پدرش از تفسیر نادانی - : زود پریدن روی فرصت پیش از آن که آن را کاملاً به دست آوری و خودداری کردن از جواب.

معانی الأخبار : ۴۰۱ / ۶۲

امام حسن سلام الله علیه:

۵. **وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْجِلْمِ : كَظْمُ الْغَيْظِ وَمِلْكُ النَّفْسِ.**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به پرسش از معنای بردباری - : (بردباری) فرو خوردن خشم و خویشتنداری است.

امام حسن سلام الله علیه:

۶. **مَنْ عَبَدَ اللَّهَ عَبَدَ اللَّهَ ، لَهُ كُلُّ شَيْءٍ.**

هر که خدا را بندگی کند خداوند همه اشیاء را بنده او گرداند.

تنبيه الخواطر : ۲ / ۱۰۸

امام حسن سلام الله علیه:

۷. **مَا فَتَحَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى أَحَدٍ بَابَ مَسْأَلَةٍ فَخَزَنَ عَنْهُ بَابَ الْإِجَابَةِ.**

خداوند عز و جل باب مسألت (و دعا) را به روی هیچ کس نگشود ، که باب اجابت را به روی او بسته باشد.

امام حسن سلام الله علیه:

۸. **أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ يَهْجُسْ فِي قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ يَدْعُو اللَّهَ فَيَسْتَجَابَ لَهُ.**

کسی که در دلش هوایی جز خشنودی (خدا) خطور نکند ، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

بحار الانوار : ۴۳ / ۳۵۱ / ۲۵

امام حسن سلام الله علیه:

۹. **مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ كَانَتْ لَهُ دَعْوَةٌ مُجَابَةٌ إِمَّا مَعْجَلَةً وَإِمَّا مُؤَجَّلَةً.**

کسی که قرآن بخواند، يك دعای مستجاب شده دارد، دیر مستجاب شود، یا زود.

بحار الانوار : ۹۳ / ۳۱۳ / ۱۷

امام حسن سلام الله عليه:

۱۰. **مَنْ اتَّكَلَّ عَلَى حُسْنِ الْاِخْتِيَارِ مِنَ اللَّهِ ، لَمْ يَتَمَنَّ أَنْهُ فِي غَيْرِ الْحَالِ الَّتِي اخْتَارَهَا اللَّهُ ، لَهُ.**

هر که به حُسن انتخاب خداوند تکیه کند، جز آن وضعی را که خدا برایش برگزیده است، آرزوی داشتن وضعی دیگر نکند.

بحار الانوار : ۷۸ / ۱۰۶ / ۶

امام حسن سلام الله عليه:

۱۱. **كَيْفَ يَكُونُ الْمُؤْمِنُ مُؤْمِنًا وَهُوَ يَسَخُطُ قِسْمَهُ وَيَحْقُرُ مَنَزَلَتَهُ وَالْحَاكِمُ عَلَيْهِ اللَّهُ ؟!**

مؤمن چگونه می تواند مؤمن باشد در حالی که از قسمت خود ناخشنود باشد و منزلت و وضعیت خود را ناچیز شمارد با آن که که حاکم بر او (و تعیین کننده سرنوشتش) خداست ؟!

بحار الانوار : ۴۳ / ۳۵۱ / ۲۵

امام حسن سلام الله عليه:

۱۲. **مَا نَقَصَتْ زَكَاةٌ مِنْ مَالٍ قَطُّ.**

زکات، هرگز چیزی را از ثروت کم نمی کند.

بحار الانوار : ۹۶ / ۲۳ / ۵۶

امام حسن سلام الله عليه:

۱۳. **لِرَجُلٍ جَاءَ إِلَيْهِ يَسْتَشِيرُهُ فِي تَزْوِيجِ ابْنَتِهِ : زَوَّجْهَا مِنْ رَجُلٍ تَقِيٍّ ، فَإِنَّهُ إِنْ أَحَبَّهَا أَكْرَمَهَا وَإِنْ أَبْغَضَهَا لَمْ يَظْلِمِهَا.**

امام حسن علیه السلام - خطاب به مردی که با ایشان در باره ازدواج دختر خود مشورت کرد - : او را به مردی باتقوا شوهر ده ؛ زیرا اگر دختر تو را دوست داشته باشد گرامیش می دارد و اگر دوستش نداشته باشد به وی ستم نمی کند.

مکارم الأخلاق : ۱ / ۴۴۶ / ۱۵۳۴

امام حسن سلام الله عليه:

۱۴. **إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا فِي إِحْدَى ثَلَاثٍ : دَمٍ مُفْجِعٍ ، أَوْ دَيْنٍ مُفْرِحٍ ، أَوْ فَقْرٍ مُدْفِعٍ.**

درخواست کردن روا نیست مگر در یکی از این سه جا : خون بهای سنگین ، یا بدهکاری توانفرسا و یا فقر گُشنده.

امام حسن سلام الله عليه:

۱۵. **الإِعْطَاءُ قَبْلَ السُّؤَالِ مِنْ أَكْبَرِ السُّؤُودِ.**

بخشیدن پیش از طلب کردن (کسی) از بزرگترین سروری است.

بحار الانوار : ۷۸ / ۱۱۳ / ۷

امام حسن سلام الله عليه:

۱۷. **وقد سُئِلَ عَنِ الشَّجَاعَةِ : مُوَافَقَةُ الْأَقْرَانِ ، وَالصَّبْرُ عِنْدَ الطَّعَانِ.**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به این سؤال که شجاعت چیست ؟ - : ایستادگی در برابر هموردان و پایداری در نبرد.

تحف العقول : ۲۲۶

امام حسن سلام الله علیه:

۱۷. **فِي جَوَابِ رَجُلٍ قَالَ لَهُ : إِنِّي مِنْ شِيعَتِكُمْ : يَا عَبْدَ اللَّهِ ، إِنَّ كُنْتَ لَنَا فِي أَوْامِرِنَا وَرَوَاجِرِنَا مُطِيعًا فَقَدْ صَدَقْتَ ، وَإِنْ كُنْتَ بِخِلَافِ ذَلِكَ فَلَا تَزِدْ فِي دُنُوبِكَ بَدْعَوَاكَ مَرْتَبَةً شَرِيفَةً لَسْتَ مِنْ أَهْلِهَا ، لَا تَقُلْ : أَنَا مِنْ شِيعَتِكُمْ ، وَلَكِنْ قُلْ : أَنَا مِنْ مُوَالِيكُمْ وَمُحِبِّكُمْ وَمُعَادِي أَعْدَائِكُمْ ، وَأَنْتَ فِي خَيْرٍ وَإِلَى خَيْرٍ .**

امام حسن علیه السلام - در جواب مردی که عرض کرد: من از شیعیان شما هستم - ای بنده خدا! اگر مطیع اوامر و نواهی ما باشی، راست می‌گویی، ولی اگر چنین نباشی، پس با ادعای منزلت والایی که تو اهل آن نیستی، بر گناهانت میفزای. مگو: من از شیعیان شما هستم، بلکه بگو: من از دوستداران شما و دشمن دشمنان شما هستم. در این صورت، تو آدم خوبی هستی و به خوبی گرایش داری.

تنبیه الخواطر: ۱۰۶ / ۲

امام حسن سلام الله علیه:

۱۸. **قَدْ أَكْثَرَ مِنَ التَّهْيِيبَةِ الصَّامِتُ .**

آدم خموش، بسیار پُر هیبت است.

بحار الانوار: ۷۸ / ۱۱۳ / ۷

امام حسن سلام الله علیه:

۱۹. **نِعَمَ الْعَوْنُ الصَّمْتُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَإِنْ كُنْتَ فَصِيحًا .**

در بسیاری جاها، چه یاور نیکویی است، خاموشی؛ هر چند که سخنور باشی.

معانی الأخبار: ۴۰۱ / ۶۲

امام حسن سلام الله علیه:

۲۰. **الْمَصَائِبُ مَفَاتِيحُ الْأَجْرِ .**

مصیبت‌ها، کلیدهای اجرند.

اعلام الدین: ۲۹۷

امام حسن سلام الله علیه:

۲۱. **صَاحِبِ النَّاسِ مِثْلَ مَا تُحِبُّ أَنْ يُصَاحِبُوكَ بِهِ .**

با مردم آن گونه رفتار کن که دوست داری با تو رفتار کنند.

اعلام الدین: ۲۹۷

امام حسن سلام الله علیه:

۲۲. **بِالْعَقْلِ تُدْرِكُ الدَّارَانَ جَمِيعًا ، وَمَنْ حُرِمَ مِنَ الْعَقْلِ حُرِمَهُمَا جَمِيعًا .**

با خرد است که هر دو سرا به دست می‌آید و هر که از خرد محروم باشد، از هر دو سرا محروم شود.

کشف الغمّه: ۱۹۷ / ۲

امام حسن سلام الله علیه:

۲۳. **لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْعَقْلِ : التَّجَرُّعُ لِلْغُصَّةِ حَتَّى تَنَالَ الْفُرْصَةَ .**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به این سؤال که خرد چیست؟ - : جام اندوه را جرعه جرعه نوشیدن تا به دست آمدن فرصت.

معانی الأخبار: ۱ / ۲۴۰

امام حسن سلام الله علیه:

۲۴ . **لَمَّا سَأَلَهُ أَبُوهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْعَقْلِ : حَفِظَ قَلْبَكَ مَا اسْتَوَدَعْتَهُ .**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به سؤال پدر بزرگوارش از او که خرد چیست؟ - : این که دلت آنچه را به او می سپاری ، نگه دارد

معانی الأخبار : ۴۰۱ / ۶۲

امام حسن سلام الله علیه:

۲۵ . **الْعَادَاتُ قَاهِرَاتٌ ، فَمَنْ اعْتَادَ شَيْئًا فِي سِرِّهِ وَخَلَوَاتِهِ ، فَصَحَّهٗ فِي عَلَانِيَتِهِ وَعِنْدَ الْمَلَأِ .**

عاداتها مقهور کننده اند . پس ، هر کس در نهان و خلوت‌های خود به چیزی عادت کند ، همان چیز او را در آشکار و میان جمع رسوا سازد.

تنبيه الخواطر : ۱۱۳ / ۲

امام حسن سلام الله علیه:

۲۶ . **الْغَفْلَةُ تَرْكُكَ الْمَسْجِدِ ، وَطَاعَتُكَ الْمُفْسِدِ .**

غفلت آن است که مسجد (رفتن برای نماز) را ترك کنی و از شخص مفسد فرمان بری.

بحر الانوار : ۷۸ / ۱۱۵ / ۱۰

امام حسن سلام الله علیه:

۲۷ . **إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ بِمَنْنِهِ وَرَحْمَتِهِ لَمَّا فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْقَرَائِضَ لَمْ يَفْرَضْ عَلَيْكُمْ لِحَاجَةٍ مِنْهُ إِلَيْهِ ، بَلْ رَحْمَةً مِنْهُ إِلَيْكُمْ (عَلَيْكُمْ) لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ، لِإِيمَانِ الْحَبِيثِ مِنَ الطَّيِّبِ ، وَلِيَبْتَلِيَ مَا فِي صُدُورِكُمْ ، وَلِيُفَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ .**

خداوند عز و جل چون از روی کرم و رحمت خود فرایض را بر شما واجب ساخت ، نه بدان سبب بود که به شما نیاز داشت ، بلکه از سر مهر و رحمت آن خدای یگانه به شما بود ، تا ناپاک را از پاک جدا سازد و آنچه را در سینه های شماست ، بیازماید و آنچه را در دل‌های شماست ، ناب و خالص گرداند.

بحر الانوار : ۲۳ / ۹۹ / ۳

امام حسن سلام الله علیه:

۲۸ . **التَّفَكُّرُ حَيَاةُ قَلْبِ الْبَصِيرِ .**

اندیشیدن ، مایه زنده دلی صاحب بصیرت است.

بحر الانوار : ۷۸ / ۱۱۵ / ۱۱

امام حسن سلام الله علیه:

۲۹ . **أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَإِدَامَةِ التَّفَكُّرِ ؛ فَإِنَّ التَّفَكُّرَ أَبُو كُلِّ خَيْرٍ وَأُمُّهُ .**

شما را به تقوای الهی و تداوم اندیشه سفارش می کنم ؛ زیرا که اندیشیدن پدر و مادر همه خوبیهاست.

تنبيه الخواطر : ۱ / ۵۲

امام حسن سلام الله علیه:

۳۰ . **اعْلَمْ أَنَّ مُرْوَةَ الْقِنَاعَةِ وَالرِّضَا أَكْثَرُ مِنْ مُرْوَةِ الْإِعْطَاءِ .**

بدان ، که مردانگی قناعت و خرسندی ، بیش از جوانمردی بخشش است.

بحار الانوار : ۶ / ۱۱۱ / ۷۸

امام حسن سلام الله علیه:

۳۱ . لا یَدْبِغِي لِمَنْ عَرَفَ عَظَمَةَ اللَّهِ أَنْ يَتَعَاطَمَ، فَإِنَّ رِفْعَةَ الدِّينِ يَعْلَمُونَ عَظَمَةَ اللَّهِ أَنْ يَتَوَاضَعُوا ، وَ (عِزُّ) الَّذِينَ يَعْرِفُونَ مَا جَلَالُ اللَّهِ أَنْ يَتَذَلَّلُوا (لَهُ) .

سزاوار نیست کسی که بزرگی خدا را می شناسد. خود بزرگ بین باشد؛ زیرا بلند مرتبگی کسانی که عظمت خدا را می دانند ، در این است که افتادگی کنند و عزت کسانی که جلال و شکوه خدا را می شناسند ، در این است که اظهار ذلت کنند.

بحار الانوار : ۳ / ۱۰۴ / ۷۸

امام حسن سلام الله علیه:

۳۲ . فِي الْمَائِدَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ حُضَلَةً يَجِبُ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَعْرِفَهَا : أَرْبَعٌ مِنْهَا فَرَضٌ ، وَ أَرْبَعٌ سُنَّةٌ ، وَ أَرْبَعٌ تَأْدِيبٌ . فَأَمَّا الْفَرَضُ : فَالْمَعْرِفَةُ ، وَالرِّضَا ، وَالتَّسْمِيَةُ ، وَالشُّكْرُ . وَأَمَّا السُّنَّةُ : فَالْوُضُوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ ، وَالجُلُوسُ عَلَى الْجَانِبِ الْأَيْسَرِ ، وَالأَكْلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعٍ . وَلَعُقُ الْأَصَابِعِ . وَأَمَّا التَّأْدِيبُ : فَالأَكْلُ مِمَّا تَلِيكَ ، وَتَصْغِيرُ اللَّحْمَةِ ، وَتَجْوِيدُ الْمَضْغِ ، وَقِلَّةُ النَّظَرِ فِي وُجُوهِ النَّاسِ .

آداب سفره دوازده تاست که هر مسلمانی باید آنها را بداند : چهارتای آنها واجب است ، چهار تا سنت (مستحب) و چهار تا از باب رعایت ادب می باشد . اما آن چهارتا که واجبند : معرفت ، خشنودی ، نام خدا بر زبان آوردن و شکرگزاری . و آن چهار که سنت است : دست شستن پیش از غذا خوردن ، نشستن بر طرف چپ (بدن) ، خوردن با سه انگشت و لیسیدن انگشتها . و اما آن چهار که از باب رعایت ادب می باشد : خوردن از آنچه در جلوی توست ، کوچک گرفتن لقمه ، خوب جویدن غذا و کمتر نگاه کردن به صورت مردم.

بحار الانوار : ۲۳ / ۳۰۵ / ۷۳

الإمام الحسن عليه السلام:

۳۳ . عِلْمُ النَّاسِ وَتَعَلُّمُ عِلْمِ غَيْرِكَ ، فَتَكُونَ قَدْ أَتَقَنْتَ عِلْمَكَ وَعَلِمْتَ مَا لَمْ تَعْلَمْ .
به مردم بیاموز و دانش دیگران را فراگیر ، تا دانش خود را استوار کرده و آنچه را که ندانسته ای بدانی.

كشف الغمة : ۱۹۷ / ۲

امام حسن عليه السلام:

۳۴ . لا يَعْزِبُ الرَّأْيُ إِلَّا عِنْدَ الْعَصَبِ .
رأی [درست] جز هنگام خشم پنهان نمی ماند.

نزهة الناظر : ۱۴ / ۷۲

امام حسن عليه السلام:

۳۵ . قَطَعَ الْعِلْمُ عُذْرَ الْمُتَعَلِّمِينَ .
دانش عذر دانش اندوزان را گسسته است.

تحف العقول : ۲۳۶

امام حسن عليه السلام:

۳۶ . يَا بَنَ آدَمَ ، إِنَّكَ لَمْ تَرُلْ فِي هَدْمِ عُمْرِكَ مُنْذُ سَقَطْتَ مِنْ بَطْنِ أُمَّكَ ، فَحُدِّ مِمَّا فِي يَدَيْكَ لِمَا بَيْنَ يَدَيْكَ ؛
فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَتَرَوَّدُ ، وَ الكَافِرَ يَتَمَتَّعُ

ای فرزند آدم! تو از همان زمان که از شکم مادرت افتاده ای، پیوسته در راه ویران کردن [خانه] عمرت قدم بر می داری. پس، از آنچه در دست داری برای آنچه در پیش داری بهره برگیر؛ زیرا که مؤمن توشه بر می دارد و کافر خوش می گذراند.

بحار الأنوار: ۶/۱۱۲/۷۸.

امام حسن علیه السلام:

۳۷. **أَسْلَمَ الْقُلُوبِ مَا ظَهَرَ مِنَ الشُّبُهَاتِ.**

سالمترین دلها، دلی است که از شبهات پاک باشد.

تحف العقول: ۲۳۵.

امام حسن علیه السلام. لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْكُزْمِ:

۳۸. **الْإِبْتِدَاءُ بِالْعَطِيَّةِ قَبْلَ الْمَسْأَلَةِ، وَإِطْعَامُ الطَّعَامِ فِي الْمَحَلِّ.**

امام حسن علیه السلام - در پاسخ به این پرسش که بزرگواری چیست؟ - فرمود: دَهْشِ بِيْشِ از خواهش و اطعام کردن در قحطی.

بحار الأنوار: ۲/۱۰۲/۷۸.

امام حسن علیه السلام:

۳۹. **مَنْ عَدَّدَ نِعَمَهُ مَحَقَّ كَرَمَهُ.**

هر که احسانهای خود را بر شمرد، بخشنندگی خویش را از بین برده است.

بحار الأنوار: ۷/۱۱۳/۷۸.

الإمام الحسن عليه السلام. فِي ذَمِّ الدُّنْيَا:

۴۰. **الرَّاعِبُ فِيهَا عَبْدٌ لِمَنْ يَمْلِكُهَا.**

امام حسن علیه السلام - در نکوهش دنیا - : دنیاخواه، بنده دنیادار است.

کنز العمال: ج ۱۶ ص ۲۱۴ ح ۴۴۲۳۶